

sem w dziejach narodu izraelskiego, że pominięcie go stwarzałoby nie dającą się niczym zapełnić lukę³³).

Warszawa

KS. CZESŁAW JAKUBIEC

ODPOWIEDŹ

Redakcja RBL poprosiła profesora Un. Jag. Tadeusza Milewskiego, aby był łaskaw wypowiedzieć się co do zagadnienia poruszonego. Oto odpowiedź, jaką nam nadesłał:

Zarzuty ks. Jakubca zwrócone przeciwko pewnym ustępom mojej książki wynikają w znacznej mierze z nieporozumienia co do znaczenia terminu „przodkowie językowi“, których należy starannie odróżnić od przodków biologicznych. Nasi przodkowie językowi to ludzie minionych pokoleń mówiący językiem, którego mniej lub więcej przekształconą formę stale używamy. Mogą być oni naszymi przodkami biologicznymi ale nie jest to zupełnie konieczne. I tak np. przodkami językowymi dzisiejszych Francuzów są mieszkańcy miasta Rzymu z ostatnich wieków przed Chr., podczas gdy ich przodkami biologicznymi są mieszkańcy starożytnej Galii i Germanii. Całe plemiona niekiedy przyjmują nowy język i wówczas ich przodkowie językowi odcinają się ostro od przodków biologicznych. Przodkami biologicznymi Hebrajczyków z epoki klasycznej była z jednej strony stara ludność Kanaanu, z drugiej najeźdźcy, którzy wtargnęli pod wodzą Jozuego. Zdobywcy ci przebywali przez dłuższy czas w Egipcie, jak tego dowodzą argumenty ks. Jakubca w sposób zupełnie przekonywujący. Powstaje jednak pytanie, która z tych dwu grup była przodkiem językowym Hebrajczyków z epoki klasycznej. Otóż wszystko przemawia za tym, że przodkiem tym był język ludności podbitej. Język hebrajski jest bardzo bliski językowi fenickiemu a zwłaszcza moabickiemu, które sąsiadują z nim bezpośrednio. Zgadza się on również z tymi dokumentami dialektów starokanaanejskich z II tysiąclecia przed Chr., które do nas doszły. Wszystko to dowodzi, że język hebrajski jest częścią grupy kanaanejskiej, która od wieków zajmowała Palestynę i kraje sąsiednie. Wielka ilość zapożyczeń akkadzkich nie może dziwić w języku

³³) Por. W. F. Albright, dz. cyt., 185: „The Egyptian sojourn of Israel is a vital part of early Israelite historical tradition, and be eliminated without leaving an inexplicable gap“.

kraju wystawionego od wieków na wpływy Mezopotamii. Natomiast język Jozuego i jego towarzyszy musiał zawierać wiele zapożyczeń z egipskiego. Przodkowie ich mieszkali w Egipcie około 400 lat, z czego na rządy Hyksosów wypada zaledwie 100 lat a reszta na epokę egipskiej reakcji narodowej pod rządami dynastii XVIII i XIX. W tym długim okresie potomkowie Jakuba byli wciągnięci do egipskiej machiny państwowej jako robotnicy. Nie mogło więc być mowy o jakiejś izolacji językowej. Przełożeni egipscy mówili do nich po egipsku a nie po akkadzku, który za pośrednictwem częściowo ideograficznego pisma klinowego był tylko językiem korespondencji między królami. Natomiast administracja Egiptu i całe jego życie kulturalne posługiwało się językiem egipskim, jak o tym świadczy obfite piśmiennictwo zachowane w tym języku z czasów Nowego Państwa. Byłoby niezmiernie trudne do wyjaśnienia, czemu robotnicy pracujący w Egipcie nie przyswajali sobie wyrazów egipskich, których używało ich otoczenie, a natomiast wprowadzili tak liczne zapożyczenia z języka akkadzkiego używanego jedynie do korespondencji między monarchami. Najprostszym wyjaśnieniem tych trudności będzie przypuszczenie, że ta część narodu izraelskiego, która istotnie mieszkała w Egipcie przybywszy do Kanaanu przyjęła język ludności tam zasiedziałej. Koncepcja ta jest dość bliska przypuszczeniu ks. Jakubca, że „ślady wpływów języka egipskiego na język hebrajski mogły się częściowo zatrzeć“. Zatarły się one rzeczywiście pod wpływem języka ludności podbitej, który przyswoili sobie najeźdźcy.

Kraków

TADEUSZ MILEWSKI

TRZY TYPY PROROCKIE

(Dokończenie)

III.

SW. PAWEŁ

Podczas gdy w obu dotychczas omawianych powieściach Dobraczyński śledził działanie łaski boskiej w akcie powołania człowieka do spełnienia wielkiej misji religijnej oraz w ciągu kierowania tym człowiekiem aż do chwili osiągnięcia wyznaczonego przez Boga celu, to w trzeciej powieści: „Święty miecz“ rozszerza on widnokrąg o tyle,